Мірошниченко О. А.,
докторка психологічних наук, професорка,
професорка кафедри професійно-педагогічної,
спеціальної освіти, андрагогіки та управління
(Житомирський державний університет
імені Івана Франка)
e-mail: perspektiva-z@ukr.net
Зайнчуковський Ю. В.,
здобувач групи 49Бд-СОтнт
(Житомирський державний університет
імені Івана Франка)
e-mail: branovutskanadia@gmail.com

Метод проєктів в історії розвитку освіти

Метод проєктів – це спосіб організації навчання, за якого учні не лише отримують готові знання, а й навчаються через практичну діяльність. У процесі роботи над проєктом вони самостійно або в групі виконують певні завдання, здійснюють пошук інформації, аналізують її та презентують результати своєї діяльності. Такий підхід сприяє глибшому розумінню навчального матеріалу та дає змогу встановити його зв’язок із реальним життям. Останні дослідження українських авторів підтверджують, що метод проєктів охоплює такі компоненти, як самостійне планування, дослідження, аналіз інформації та презентація результатів, що узгоджується з міжнародними науковими підходами. Окремі педагогічні джерела українських і зарубіжних учених зосереджують увагу на тому, що метод проєктів не лише розвиває предметні знання, але й сприяє формуванню критичного мислення, творчості, здатності працювати в команді та вирішувати складні міждисциплінарні задачі [1; 2].

У сучасних наукових дослідженнях достатньо повно висвітлено сутність методу проєктів, його історичний розвиток та значення у формуванні ключових компетентностей учнів. Значну увагу приділено також аналізу зарубіжного досвіду, де акцентовано на системності, міжпредметності та практичній спрямованості проєктного навчання. Водночас, попри наявне теоретичне обґрунтування та позитивні результати впровадження методу проєктів у різних країнах,

низка важливих аспектів залишається недостатньо розкритою. Зокрема, у наукових працях узагальнено, що в Україні метод проєктів активно впроваджується в межах концепції Нової української школи, однак його реалізація має фрагментарний характер, а відсутність чіткої системності у застосуванні проєктної діяльності ускладнює досягнення очікуваних освітніх результатів [3].

В Україні ідеї проєктного навчання почали формуватися ще на початку ХХ століття під впливом європейської та американської педагогіки. На початковому етапі метод проєктів розглядався як ефективний засіб поєднання навчання з практичною діяльністю, працею та реальними життєвими потребами учнів. С. Яценко акцентує увагу на тому, що метод проєктів є важливим інструментом реалізації компетентнісного підходу в освіті [4].

Однак у подальшому розвиток методу проєктів був обмежений домінуванням традиційної знаннєво-орієнтованої моделі освіти, у межах якої основна увага приділялася відтворенню навчального матеріалу, а не його практичному застосуванню. У сучасних умовах, попри впровадження концепції Нової української школи, проєктна діяльність в Україні ще не набула системного характеру. Серед основних проблем можна виокремити перевантаженість навчальних програм, недостатній рівень методичної підготовки педагогів, а також нерівні можливості закладів освіти в різних регіонах країни. Так само узагальнено, що метод проєктів має значний потенціал для розвитку української освіти за умови посилення міжпредметних зв'язків, орієнтації проєктів на реальні потреби громади та практичного життя учнів [5].

У межах Нової української школи проєкти здебільшого мають практичну та творчо-пізнавальну спрямованість. Зокрема, учні беруть участь в екологічних проєктах: висаджують рослини, створюють шкільні клумби або мінігороди, досліджують умови росту рослин і фіксують результати. Поряд із цим вони виконують дизайнерські та мистецькі проєкти, створюючи листівки, постери, макети святкових оформлень або експозиції для шкільних виставок. Широко застосовуються міжпредметні проєкти, коли одна тема інтегрує кілька навчальних дисциплін, наприклад екологію і математику (обчислення площі клумби), мистецтво і технології (створення макетів), природознавство та соціальні дослідження. У процесі виконання проєктів учні планують діяльність, розподіляють ролі в групі, здійснюють пошук і аналіз інформації та презентують результати роботи. Такий підхід сприяє не лише засвоєнню знань, а й розвитку практичних умінь, творчих здібностей, відповідальності та навичок

співпраці. Важливою особливістю є те, що елементи проєктної діяльності починають формуватися ще з дошкільного віку, коли діти працюють із конструкторами, створюють моделі та вчаться працювати в команді. Це забезпечує поступову підготовку до більш складних форм проєктної діяльності в школі [5].

З метою глибшого розуміння можливостей і перспектив упровадження методу проєктів доцільно звернутися до зарубіжного досвіду, у якому його висвітлено як системний компонент освітнього процесу. Метод проєктів виник у зарубіжній педагогіці наприкінці XIX – на початку XX століття та отримав подальший розвиток у різних країнах світу. Зарубіжний досвід демонструє високу ефективність методу проєктів, що мають довгу історію.

Сучасна педагогічна наука грунтується на класичних джерелах, які заклали основу методу проєктів. Високий рівень використання методу проєктів спостерігається у Сполучених Штатах Америки, де його теоретичні засади були розроблені Дж. Дьюї та В. Кілпатріком [6; 7]. У сучасній американській школі проєктна діяльність поєднується з дослідницьким і творчим навчанням, а результати роботи учнів презентуються під час виставок, конкурсів та наукових ярмарків. Американський педагог У. Х. Кілпатрик у своїй монографії *The Project Method: The Use of the Purposeful Act in the Educative Process* (1918 р.) аргументував, що основою навчання має бути діяльність учнів як «purposeful act» (цілеспрямований акт), що забезпечує глибоке пізнання через практичну діяльність. Саме в цій роботі акцентовано увагу на необхідності самостійного визначення учнем мети і планування своїх дій у межах проєкту як способу формування знань і життєвих умінь [7] .

У Канаді проєктна діяльність має соціальну, екологічну та культурну спрямованість і сприяє розвитку громадянської відповідальності. У Німеччині метод проєктів активно використовується в середній та професійній освіті, де він орієнтований на підготовку до майбутньої професійної діяльності. У Японії проєктне навчання тісно пов’язане з колективною діяльністю та формуванням відповідальності за спільний результат. У Китаї цей метод поступово впроваджується як доповнення до традиційного навчання, зосереджуючись на розвитку аналітичного мислення та практичних умінь.

Менш системно метод проєктів використовується у Франції, Великій Британії та Польщі, де він поєднується з традиційними формами навчання та застосовується переважно у межах міжпредметних і творчих завдань [8].

Отже, аналіз вітчизняного та зарубіжного досвіду показує, що метод проєктів є ефективним засобом формування практичних умінь, критичного мислення та соціальних компетентностей учнів. У країнах із високим рівнем його впровадження проєктне навчання має системний, міжпредметний і практично-орієнтований характер та розпочинається ще з раннього віку. В Україні метод проєктів уже впроваджується, але потребує подальшого розвитку, зокрема через підвищення рівня методичної підготовки педагогів, посилення практичної спрямованості проєктів та забезпечення їх системного використання в освітньому процес.

Метод проєктів є ефективним педагогічним інструментом, який сприяє формуванню практичних умінь, критичного мислення, творчих здібностей та соціальних компетентностей учнів. Він стимулює самостійну діяльність, розвиток навичок планування, аналізу інформації, роботи в команді та презентації результатів. Історичний розвиток методу підтверджує його ефективність як в Україні, так і у зарубіжних країнах.

Перспективи подальших досліджень у цьому напрямку, на нашу думку, полягають у розробці методичних рекомендацій та освітніх стандартів для системного впровадження методу проєктів у школах України, вивченні механізмів адаптації зарубіжного досвіду до умов української освіти з урахуванням програм та матеріально-технічного забезпечення, дослідженні ефективних моделей підготовки педагогів, аналізі оптимального балансування навчального навантаження учнів, розробці інтегрованих міжпредметних проєктів, спрямованих на вирішення практичних, соціальних та екологічних проблем місцевих громад, а також моніторингу та оцінюванні довгострокових результатів впровадження методу проєктів для визначення його впливу на розвиток компетентностей і соціальних навичок учнів.

Список використаних джерел та літератури

1. Лук’янова Л. Технологія організації проектної діяльності. *Імідж сучасного педагога*. 2009. № 10. С. 16–21.

2. Управління проєктами : навч.-метод. посіб. / уклад. О. А. Мірошниченко. Житомир : Рута, 2023. 232 с.

3. Киричук В. О. Психолого-педагогічне проектування особистісного розвитку учня. *Навчання і виховання обдарованої дитини: теорія та практика* : збірник наук. праць. Київ : Ін-т обдарованої дитини, 2018. Вип. 1. С. 56–68.

4. Яценко С. Формування професійної компетеності майбутніх учителів у процесі підготовки до проєктної діяльності. *Нові технології навчання*. 2022. Вип. 96. С. 186–191.

5. Проектна діяльність учнів у системі компетентнісно спрямованої соціальної і життєвої практики в 11-річній школі та позашкільній освіті : в 2 ч. *Психологія – Psychology Science and Education* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 29–30 жовтня 2014 року / наук. ред. І. Г. Єрмаков. Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2014. 536 с.

6. Kilpatrick W. H. The Project Method: The Use of the Purposeful Act in the Educative Process. *Teachers College Record*. 1918. Vol. 19(4). P. 319–335. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/William_H._Kilpatrick (дата звернення: 06.04.2026).

7. Dewey J. *Experience and Education*. New York : Macmillan, 1938. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/John_Dewey (дата звернення: 06.04.2026).

8. Уйсімбаєва М. Проектна діяльність: теоретичні аспекти. *Витоки педагогічної майстерності*. 2014. Вип.13. С. 258–262.